

APOSTLITE PÜHAPÄEV AD 2021
Mk 3:13–19 (Js 66:18–19; 2Tm 3:14–17 või Ap 26:12–23)

13 Ja Jeesus läks üles mägedesse ja kutsus enese juurde, keda Ta ise tahtis, ja need tulid Tema juurde.

14 Ja Ta seadis kaksteist, keda Ta ka nimetas apostliteks, et need oleksid Temaga ja et Ta võiks nad läkitada kuulutama

15 ja et neil oleks meelevald kurje vaime välja ajada.

16 Ja Ta seadis need kaksteist: Siimona, ja pani talle nimeks Peetrus,

17 ja Jaakobuse, Sebedeuse poja, ning Jaakobuse venna Johannese, ja pani neile nimeks Boanerges, see on Kõuepojad,

18 ja Andrease ja Filippuse ja Bartolomeuse ja Matteuse ja Tooma ja Jaakobuse, Alfeuse poja, ja Taddeuse ja Siimon Kanaanaiose

19 ja Juudas Iskarioti, kes Tema ära andis.

Sissejuhatus

Teise evangeeliumi autoriks on kiriku pärimuse kohaselt Barnabase, Pauluse ja hiljem ka Peetruse kaaslasena olnud Markus, kelle pärisnimeks oli Apostlite tegude raamatu järgi Johannes (Ap 12:12.25; 15:37).¹

Kiriku liturgiline traditsioon ei samasta Johannes Markust evangelist Markusega, vaid näiteks Rooma Martüroloogium meenutab neid kahe erineva isikuna:

25. aprillil – «Aleksandrias püha evangelist Markuse sünnipäev. Ta oli apostel Peetruse õpilane ja tõlk; Roomas palusid vennad tal kirjutada evangeeliumi. Seda ta tegi, ja selle lõpetanud, läks Egiptusesse. Kõigepealt ta kuulutas Kristust Aleksandrias ja rajas seal koguduse; hiljem ta vahistati kristliku usu pärast, seoti köidikusse ning piinati rängalt üle kivide lohistades. Pärast seda hoiti teda vangistuses, kus ta sai esmalt kinnitust ingli külaskäigu ja seejärel Issanda enda ilmumise läbi. Ta kutsuti taeva kuningriiki Nero kaheksandal valitsemisaastal.»

27. septembril – «Foiniikias Bybloses püha piiskop Markus, keda püha Luukas kutsub Johanneseks ning kes oli selle Maarja poeg, keda meenutatakse 29. juunil.»

Kui martüroloogiumis mainitud Nero kaheksas valitsemisaasta evangelist Markuse surma-aastana on õige ning kui Markus kirjutas evangeeliumi Roomas, siis pidi see

---

¹ Nimi Ἰωάννης tuleneb heebrea nimest יוֹחָנָן või יְהוֹחָנָן ning tähendab «JHWH on armuline», «JHWH on armu andnud», «JHWH armukink». Nimi Μάρκος pärineb ladina keelest ning on tõenäoliselt seotud sõjajumaluse Marsiga.

valmima millalgi enne aastat 60. Ning kui sellele lisada pärimus, et Rooma kristlased² palusid Markusel kui Peetruse saatjal ja tõlgil talletada kirjalikult see, mida ta oli apostlilt kuulnud, võib Markuse evangeeliumi vaadelda kui Peetruse tunnistust Jeesuse elust, kannatustest, surmast ja ülestõusmisest.

Viimast kinnitab Markuse kavatsetult lihtne ja otsekohene jutustamisstiil ühes tõsiasjaga, et erinevalt teistest evangelistidest keskendub Markus vähem pikkadele jutlustele ja tähendamissõnadele ning rohkem Jeesuse tegudele, sh imetegudele.

Pidades silmas Markuse evangeeliumi tõenäolist koostamisaega ja -paika, joonistub välja ka selle sõnumi eripära: see on suunatud tagakiusatud, kannatavale ja võitlevale kogudusele. Markuse evangeeliumi ülesehitust vaadeldes on tähelepanuväärne, et kolmandiku selle mahust haarab Jeesuse maise elu viimane nädal, iseäranis Tema kannatuse ja ristisurma lugu – ning algusest peale peab Jeesus seisma silmitsi kriitikute, vaenulikult meelestatud kirjatundjate ja ka omaenda jüngrite mõistmatuse ja argusega.

Samuti algusest peale ei tee Markus mingit saladust sellest, kes Jeesus on. Raamat algab sõnadega: «Jeesuse Kristuse, Jumala Poja evangeeliumi algus.» (Mk 1:1) ning juba esimeses peatükis tuleb esile Jeesuse jumalik vägi ja olemus – sellena, kellele kuuletuvad metsloomad ja keda teenivad inglid (Mk 1:13); kelle kutsele järgnedes ollakse valmis jätma silmapilkselt maha kõik endine ja alustama uut, täiesti tundmatut elu (Mk 1:17j); kes ei õpeta mitte «nagu kirjatundjad, vaid nagu see, kellel on meelevald» (Mk 1:22); keda tunnustavad ja kelle sõna kuulavad isegi rüvedad vaimud (Mk 1:24–27).

Kuna, nagu öeldud, suur osa Markuse evangeeliumist käsitleb otsesemalt või kaudsemalt Jeesuse kannatusi ja surma (ning vastuolusid vaimuliku või ilmaliku autoriteedi kandjatega), on selge, et raamatu eesmärgiks ei ole kujutada Jeesust [vaid maise] imetegijana. Kogu oma väest ja meelevallast hoolimata näib Ta viimaks ikkagi lüüa saavat – aga just seeläbi saab Tema lugu neile, keda Temasse uskumise pärast taga kiusatakse, tõeliseks kinnituseks, sest nagu Jeesus ise ütleb, «kui keegi tahab käia Tema järel, siis ta salaku oma mina ja võtku oma rist ja järgnegu Talle» (vrd Mk 8:34).

Kui siinkohal mõelda Markuse evangeeliumi lõpu peale, siis võib-olla ei olegi see, nagu vahel arvatakse, kaduma läinud, vaid autor jättiski meelega, täiesti kavatsetult ja selge eesmärgiga otsad lahtiseks: ingel käsib naistel minna ja Issanda ülestõusmist kuulutada, nemad aga «ei öelnud kellelegi midagi, sest nad kartsid» (Mk 16:8).

---

² Kuna Markus peab oma evangeeliumis vajalikuks selgitada mitmeid heebrea- ja arameakeelseid väljendeid ja mõisteid, oli tõenäoliselt tegemist endistest paganatest kristlastega.

Markuse evangeeliumi eesmärgiks on tunnistada Jeesusest kui tõelisest Jumala Pojast, kes on samal ajal ka tõeline inimene,³ kes, omades meeleva nii inimeste kui loomade ja loodusjõudude üle, nii inglite kui kurjade vaimude üle, nii haiguste kui isegi surma üle, pidi siiski kannatama ja surema – selleks, et need, kes Teda järgivad, võiksid ka ise risti kandes ja kannatades, ülimalt tõenäoliselt koguni oma usu pärast surres, saada osa Tema võidust.

See võit – lõplik võit – võib küll praegu veel inimsilme eest varjul olla (võib-olla just seetõttu ei kõnele Markuse evangeelium algselt midagi ülestõusnud Jeesuse ilmutistest), ent on sama kindel ja reaalne nagu kõik need lood, mida Markus on Peetruse kui neid oma silmaga näinu jutustuste põhjal vahendanud. Oluline on mitte usku kaotada, vaid kindlaks jääda, Jeesuse kuulutatud ja Temas teostunud evangeeliumist osa ja aru saada ning seda ustavalt tunnistada.

Selle kinnitusega sobitub hästi ka Markuse evangeeliumi praegune, tõenäoliselt teiste evangeeliumide põhjal hiljem kokku pandud ja lisatud lõpp, milles julgustatakse nii Jeesusesse uskuma kui sellest usust tunnistust andma sõnadega (ühtlasi uskmatuse või usust äralangemise eest hoiatades): «Kes usub ja on ristitud, see päästetakse, aga kes ei usu, mõistetakse hukka. Kuid uskujaid saavad sellised tunnustähed: minu nimel ajavad nad välja kurje vaime, räägivad uusi keeli, tõstavad paljaste kätega üles mürkmadusid, ning kui nad jooksid midagi surmavat, ei kahjustaks see neid; haiged, kellele nad panevad käed peale, saavad terveks.» (Mk 16:16–18)

Keelelisi märkuseid

Jeesus – originaalis puudub siin Jeesuse nimi.

Läks üles – ἀναβάνει – «läheb üles».⁴

Mägedesse – εἰς τὸ ὄρος – «mäele». Miks 1989. ja 1997. aasta tõlked kasutavad mitmust «mägedesse», on raske arvata.⁵

---

³ Siinkohal tasub meenutada mitmete Rooma keisrite, sh Nero poolt endale omistatud tiitlit *Divi Filius*, mida võib samuti tõlkida «jumala poeg».

⁴ Viimases eestikeelses redaktsioonis (ja ka EELK Kirikukäsiraamatu Lugemiste raamatus) on originaalis kasutatud oleviku ajavorm tõlgitud tihtipeale lihtminevikuks. Tegemist on väga kahetsusväärse stilistilise eksimusega, kuna oleviku kasutamine taolistes kohtades on oluline jutustuse dünaamika tajumiseks. Nii 1968. aasta kui 1989. aasta tõlgetes (nagu ka vanemates) on oleviku ajavorm enamasti (siin küll ainult 1989. aasta Uues Testamendis) säilitatud.

⁵ Seda enam, et tegemist võis olla konkreetse, Markusele ja tema lugejatele teadaoleva mäega, näiteks sellesamaga, kus Jeesus pidas Mäejutluse ning kus Ta ilmus jüngritele pärast ülestõusmist. 1739. aasta Piiblis: «ühhe mäe peäle»; 1968. aasta piiblitõlkes: «mäele».

Kutsus enese juurde – προσκαλείται – originaalis kasutatakse taas oleviku ajavormi. Sõnal προσκαλέω on veidi tugevam tähendus kui lihtsalt «enda juurde kutsuma», tegemist on käskiva iseloomuga, kutsuja autoriteedil rajaneva kutsumisega.⁶

Keda Ta ise tahtis – οὗς ἤθελεν αὐτός – sõna θέλω tähendab «tahtma», «kavatsema», «[midagi] otsustanud olema», ka «heaks arvama».

Tulid Tema juurde – ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν – sõna ἀπέρχομαι tähendab «ära tulema», «ära minema», niisiis võiks tõlkida ka: «tulid ära Tema juurde».⁷

Seadis – ἐποίησεν – sõnasõnalt: «tegi». Sõna ποιέω tähendab «tegema», «teostama», ka «loomama».⁸

Apostliteks – ἀποστόλους – sõna ἀπόστολος tuleneb verbist ἀποστέλλω, mis tähistab enamasti kindla ülesandega läkitamist (määramist).⁹

Võiks nad läkitada kuulutama – ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν – võiks tõlkida ka «saaks neid läkitada kuulutama». Sõna ἀποστέλλω – «läkitama» – kohta vt eelmist keelelist märkust. Sõna κηρύσσω tähendab eeskätt «[avalikult välja] kuulutama», «proklameerima».¹⁰

Et need oleksid Temaga – ἵνα ὦσιν μετ' αὐτοῦ – originaali oleviku tingivat kõneviisi võiks tõlkida ka: «et nad võiksid olla alati (jätkuvalt, püsivalt) Temaga».

Ja et neil oleks – καὶ ἔχειν – võiks tõlkida ka: «ja et nad omaksid».

Meelevald – ἐξουσίαν – sõna ἐξουσία tähistab eeskätt õiguslikku (ja õiguspärast) meelevalda, voli, võimu, autoriteeti.¹¹

---

⁶ Sellele viitab ka järgnev «keda Ta ise tahtis».

⁷ Taoline tõlge aitaks paremini edasi anda nii seda, et need kaksteist olid välja valitud ja kutsutud paljude hulgast, kui ka seda, et Jeesuse kutsele järgnemine tähendas radikaalset loobumist senisest.

⁸ Muuhulgas on siit pärit ka sõna ποίημα – «teos», «poeem» –, nt Ef 2:10: «Sest meie oleme Tema teos...», mida võiks tõlkida ka: «Meie oleme Tema loome...» või tõeliselt poeetiliselt: «Meie oleme Tema poeem...»

⁹ Apostlit võib vähemalt mingil määral võrrelda täievolilise ja erakorralise suursaadikuga.

¹⁰ 1739. aasta Piiblis: «jutlust piddama»; 1989. aasta Uues Testamendis: «jutlustama».

¹¹ Selle eristamiseks sõnast δύναμις – «vägi» – võib kasutada näidet politseinikust, kellel ei ole «väge/jõudu» peatada liiklust, küll aga on «meelevald/autoriteet» seda teha.

Kurje vaime – τὰ δαιμόνια – sõna δαιμόνιον – «deemon» – võib tähistada nii kurje vaime kui ebajumalaid.

Välja ajada – ἐκβάλλειν – sõna ἐκβάλλω koosneb seestütlevast eessõnast ἐκ ning verbist βάλλω – «viskama», «heitma», «pilduma», «pillutama» – ning tähendab sõnasõnalt «välja heitma», «välja viskama», «välja paiskama».¹²

Siimona – τῶ Σίμωνι – nimi Σίμων tuleneb heebrea nimest שִׁמְעוֹן – «ta on kuulnud».

Pani talle nimeks – ἐπέθηκεν ὄνομα – sõna ἐπιτίθημι tähendab sõnasõnalt «peale panema»¹³, aga võiks tõlkida ka: «kinnitas talle nime» või «pani/andis talle lisanime».

Peetrus – Πέτρον – nimi Πέτρος tähendab «kalju».

Jaakobuse – Ἰάκωβον – nimi Ἰάκωβος tuleneb heebrea nimest יַעֲקֹב – «kannahoidja», «petis».

Sebedeuse – τοῦ Ζεβεδαίου – nimi Ζεβεδαῖος tuleneb heebrea nimest יְדִבְרִי ja tähendab «JHWH and/kingitus».

Johannese – Ἰωάννην – nimi Ἰωάννης tuleneb heebrea nimest יְהוָה וְיִשְׂרָאֵל või יְהוָה וְיִשְׂרָאֵלִי ning tähendab «JHWH on armuline», «JHWH on armu andnud», «JHWH armukink».

Pani neile nimeks – ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα – vt keelelist märkust sõna ἐπιτίθημι kohta.

Boanerges – Βοανηργές – see hüüdnimi tuleneb arvatavasti heebrea sõnadest בָּ – «poeg» – ja רָגַל – «vappuma», «värisema», ka «mürisema/müristama» – või רָגַל – «raevutsema».

Kõuepojad – υἱοὶ βροντῆς – sõna βροντή tähendab «kõu», «müristamine», «kõuemürin».

Andrease – Ἀνδρέαν – Nimi Ἀνδρέας tuleneb sõnast ἀνήρ – «mees» – ja tähendab «mehine».

Filippuse – Φίλιππον – nimi Φίλιππος koosneb sõnadest φίλος – «sõber», «armastaja» – ja ἵππος – «hobune», tähendades niisiis «hobusearmastaja».

¹² 1989. aasta Uues Testamendis õnnestunult: «välja kihutada».

¹³ Justkui teatava koorma või ristina: sellest ajast pidi heitliku Siimona osaks – või koguni ristiks – olema kanda nime (vastavalt kandja ustavusele või ustavusetusele kas au- või pilkenime) «Peetrus» – «kalju».

Bartolomeuse – Βαρθολομαῖον – nimi Βαρθολομαῖος – «Tolmai poeg» – tuleneb aramea sõnadest ܒܪ – «poeg» – ja ܡܠܬܐ – «kortsuline», «vaoline».

Matteuse – Μαθθαῖον – nimi Μαθθαῖος on lühivorm nimest Ματθαίας «JHWH and», «JHWH kingitus», «tasu JHWH-lt».

Tooma – Θωμᾶν – nimi Θωμᾶς tuleneb tõenäoliselt heebrea sõnast ܛܘܡܐ – «kaksikud».

Jaakobuse, Alfeuse poja – Ἰακωβὸν τὸν τοῦ Ἀλφαίου – originaalis puudub sõna «poeg», niisiis sõnasõnalt: «Alfeuse (*genitiiv*) Jaakobuse». Nimi Ἀλφαῖος võib tuleneda heebrea sõnast ܐܠܦܐ ning tähendada «muutlik».

Taddeuse – Θαδδαῖον – nimi Θαδδαῖος võib tähendada «vapper».

Siimon Kananaiose – Σίμωνα τὸν Καναναῖον – nimi Καναναῖος tuleneb heebrea sõnast ܟܢܢܐ – «kiivas», «püha vihaga».¹⁴

Juudas Iskarioti – Ἰούδαν Ἰσκαριώθ – nimi Ἰούδας tuleneb heebrea nimest ܝܗܘܕܐ – «ülistatu», «kiidetu». Nimi Ἰσκαριώθ võib tuleneda heebrea sõnast ܨܝܕܐ – «mees» – ja aramea sõnast ܩܪܝܐ – «linn», tähendades niisiis «linnamees». Viimane võib olla ka kohanimi ja sellisel juhul oleks tähenduseks «Kerioti mees».¹⁵

Kes Tema ära andis – ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν – täpsem oleks tõlkida nagu 1989. aasta Uues Testamendis: «kes Tema ka ära andis» või 1739. aasta Piiblis: «kes ka tedda ärraandis». Sõna παραδίωμι tähendab «üle andma», «[kellegi kätte] andma», «[kellegi meelevalda] loovutama», «ära andma».

Sisuline analüüs

Kaheteistkümne apostli väljavalimise ajaks oli Jeesus saavutanud suure tuntuse «kõikjal kogu Galileas» ja juba ka Juudamaal (vrd Mt 1:28 ja Mk 3:7), Tema ümber kogunes üha rohkem inimesi, nii et Ta «ei saanud enam avalikult minna ühtegi linna, vaid pidi viibima eemal asustamata paigus ja kõikjalt tuldi Tema juurde» (Mk 1:45).

¹⁴ Vrd 2Ms 20:5: ܟܢܢܐ ܠܐ – «püha vihaga Jumal». 1739. aasta Piiblis: «Simonat Kanast»; 1968. aasta piiblitõlkes: «Siimona Kaanast».

¹⁵ Kõlab kokku üsna irooniliselt: Juudas Iskariot – «kõrgekskiidetud linnamees». Vanas Testamendis, eriti selle vanemas osas, kujutatakse linna vastandina maale sageli kõigi pahede pesana (alates sellest, et esimese linna rajas Kain – 1Ms 4:17). Kas siin on peidus vihje või hinnang Juuda loomusele, on raske ütelda.

Lisaks poolehoidjatele oli Jeesus kogunud juba ka vaenlasi: kirjatundjatele ei meeldinud see, et Ta seltsis patustega (Mk 2:16) ja koguni omistas endale meelevalla patte andeks anda (Mk 2:6j); variserid ei suutnud leppida sellega, et Jeesus ja Tema jüngrid ei järginud väliseid vagaduskombeid (Mk 2:18–22), rääkimata Jeesuse suveräänsest ümberkäimisest hingamispäeva käsuga (Mk 2:23–3:6). Ilmaliku ja vaimuliku võimu esindajad nägid Jeesuses tülitekitajat, kellest oleks kasulik nii kärmelt kui võimalik lahti saada (vrd Mk 3:6 ja Mk 3:22).

Sellegipoolest oli poolehoidjaid – või vähemalt uudishimulikke, kes Jeesusesse teatava (kasvõi omakasupüüdliku) sümpaatiaga suhtusid – esialgu vastastest rohkem, nende hulgas terve rida lähemaid jüngrid, keda Jeesus oli isiklikult kutsunud (Mk 1:16–20; 2:13–17).

Nüüd läheb Ta üles mäele, et valida välja need, kellest peavad saama Ta apostlid, Tema täievolilised saadikud ja esindajad. Mis mägi see oli, seda me kindlalt ei tea, aga Markuse kõnepruugist võib arvata, et tema teadis – nagu ka paljud tema esimestest lugejatest. Võib-olla oli see sama mägi, kuhu Jeesus käskis jüngritel minna pärast oma ülestõusmist, et ennast neile näidata ja neile seal viimased korraldused anda. Võib-olla oli tegemist Matteuse evangeeliumist tuntud Mäejutluse mäega. Igal juhul on mägi Pühakirjas Jumalaga kohtumise paik, nagu ka paik, kus Jumal annab neile, kes seal Temaga kohtuvad, oma käsud ja juhtnöörid, sageli ka misjoniülesande, kui Ta kedagi enda nimel läkitab.

Jeesus annab neile, keda Ta ise tahab, käsu Tema juurde tulla. Ta ütleb ja nad tulevad – tulevad mitte lihtsalt Tema juurde, vaid tulevad *ära*, kõike senist maha jättes (vt vastavat keelelist märkust). Selles kõiges väljendub nii Jeesuse selge tahe kui meelevald: mitte need kaksteist meest¹⁶ ei vali Jeesust oma õpetajaks (ei kandideeri Tema ülikooli tundengiteks), vaid Tema valib nemad.¹⁷ Ja Ta mitte ainult ei nimeta või määra neid oma apostliteks, vaid *teeb* nad apostliteks (vt vastavat keelelist märkust).¹⁸

Jeesus valib välja ja seab «need kaksteist» – kahtlemata ei ole see arv juhuslik, vaid vastab Iisraeli kaheteistkümmenele suguharule. Nemad peavad olema need, kes istuvad kord «kaheteistkümmenele troonile Iisraeli kaheteistkümmene suguharu üle kohut mõistma» (Mt 19:28) ning kelle kaudu Issand «taastab Iisraeli kuningariigi» (Ap 1:6) – tõsi, mitte maise, vaid taevase, vaimuliku kuningriigi.

---

¹⁶ Ääremärkusena: kuigi Jeesuse järgijate seas oli rohkesti naisi, seadis Ta apostliteks ainult mehed.

¹⁷ Vrd Jh 15:16: «Teie ei ole valinud mind, vaid mina olen valinud teid ja olen seadnud teid, et te lähöksite ja kannaksite vilja ja et teie vili jääks.»

¹⁸ «Tema on meid teinud ja mitte meie ise,» nagu on üks Ps 100:3 lugemisviise. «Me oleme Tema teos, Kristuses Jeesuses loodud heade tegude tegemiseks, nii nagu Jumal on juba enne meile seadnud, et me teeksimme seda.» (Ef 2:10)

See tähendab, et apostlitena ei ole nad mitte ainult Jeesuse esindajad, vaid ka Tema tahte teostajad. Ta annab neile osa oma meelevallast, eeskätt meelevallast kuulutada (või jutlustada) evangeeliumi ja ajada välja kurje vaime. Jeesuse apostliks olemise juurde kuuluvadki eeskätt kolm asja, mis tulevad esile sõnades: «...et need oleksid Temaga ja et Ta võiks nad läkitada kuulutama ja et neil oleks meelevald kurje vaime välja ajada.» (Mk 1:14j)

Esimesena nimetatu – «et nad oleksid Temaga» – on kahe järgneva möödapääsmatuks eelduseks. Ei ole võimalik Jeesuse nimel kuulutada ilma püsivalt Temaga olemata. Ei saa olla mingit meelevald kurjade vaimude üle ilma püsivalt Jeesusega olemata. Niisiis, kuigi see võib tunduda paradoksaalne, ei ole võimalik olla Jeesuse apostel, s.t Tema poolt *välja* läkitatu, ilma alati ja lakkamatult Tema ligiollu jäämata.

Evangeeliumi kuulutamine ja kurjade vaimude väljaajamine kuuluvad Markuse evangeeliumi järgi ka Jeesuse enda peamiste tegude hulka. Ta alustab oma avalikku tegevust kuulutusega: «Aeg on täis saanud ja Jumala riik on lähedal. Parandage meelt ja uskuge evangeeliumisse!» (Mk 1:15) Jüngritegi kuulutus ei saa olla midagi muud. Ning kuulutusele lisandub algusest peale kurjade vaimude väljakihutamine.

Juba esimene imetegu, mille Jeesus Markuse evangeeliumi järgi teeb, on rüveda vaimu väljaajamine (Mk 1:23–27). Järgnevalt nimetab Markus, et Jeesuse juurde toodi «kõik haiged ja kurjast vaimust vaevatud» (Mk 1:32), et Ta «ajas välja palju kurje vaime ega lubanud kurjadel vaimudel rääkida» (Mk 1:34) ning «käis läbi kogu Galilea, jutlustades sealsetes sünagoogides ja ajades välja kurje vaime» (Mk 1:39). Jeesuse vastasseis kurjade vaimudega oli nii äge, et Teda ennast süüdistati kurjade vaimude väljaajamises «kurjade vaimude ülema abil» (Mk 3:22). Ka taevaminemisel jüngritele viimaseid korraldusi andes ütles Jeesus nende kohta, kes Temasse usuvad: «Minu nimel ajavad nad välja kurje vaime.» (Mk 16:17) Just seda nad peavadki tegema – eeskätt kaksteist apostlit. On üsna selge, et kurjade vaimude väljaajamine tähistab Markuse jaoks midagi enamat üksikjuhtumitest – see on õigupoolest kogu Jeesuse missiooni kokkuvõte: Ta on tulnud, et päästa terve maailm, kogu inimkond, kurja meelevallast.

Et kaheteistkümne apostli näol ei ole tegemist pelgalt sümboolse, uut Iisraeli kehastava arvuga, vaid elus, päris inimestega, seda näitab kutsutute ja läkitatute nimede loetlemine, eriti aga see, et Markus toob ära ka terve rea hüüdnimesid.

Esimene on muidugi Siimon Peetrus – apostel, keda Jeesuse meelevalla varal kutsutakse Peetruseks – Kaljuks –, ent kes inimesena jääb ikkagi toleks samaks heitlikuks Siimonaks, kes langeb pea sama sügavale viimasena mainitud äraandja Juudaga – kellele aga siiski saab osaks arm olla nende üheteistkümne hulgas, kes näevad Jeesust ja jäävad Tema omaks ka pärast Tema ristisurma ja surnuist ülestõusmist.

Hüüdnimi – üksainus ühine hüüdnimi! – on veel Sebedeuse poegadel Jaakobusel ja Johannesel, Kõuepoegadel, keda Jeesus nimetab nõnda ilmselt nende äkilise (ja võib-olla ka teataval määral iseka – vrd Mk 10:35–37) loomu tõttu. Ja viimaks on hüüdnimi ka teisel Siimonal, keda nimetatakse Kananaioseks, kas tema Kaana päritolu või tulise iseloomu või, nagu Luuka evangeeliumi põhjal võib arvata, varasema kuulumise tõttu selootide hulka (Lk 6:15).

Kas Juudas Iskarioti nimest on võimalik midagi märkimisväärset välja lugeda, seda on raske ütelda (vt vastavalt keelelist märkust koos joonealuse märkusega). Igal juhul jätab Markuse kõnepruuk mulje, et Jeesus teadis algusest peale, et Juudas on see, kes Ta ära annab, s.t Ta reedab ja Tema vaenlastele üle annab. Võib-olla mõtles Jeesus hiljem iga kord, kui Ta oma surma ja ülestõusmist ette kuulutades tõdes, et «Inimese Poeg antakse inimeste kätte ja nad tapavad Tema» (Mk 9:31) või «Inimese Poeg antakse ülempreestrite ja kirjatundjate kätte ning need mõistavad Ta surma» (Mk 10:33), justnimelt Juudale, ja küllap ei teinud Talle ihulikest kannatustest vähem valu see, kui Ta nägi üht oma armastatud apostlitest, kellele ju samuti oli antud meelevald kurjade vaimude üle, langevat kurja võimusesse.¹⁹

Kaheteistkümne apostli valimise ja määramise kirjeldus näitab ühelt poolt nende kutsumuse suurust, teisalt aga nende tõelist inimlikkust. Nad pidid veel palju õppima, nad pidid saama Jeesuse käest korduvalt noomida, koguni sõidelda oma uskmatusel pärast (Mk 16:14); nad jätsid Ta maha, kui Ta oli suurimas hädas, ent kahetsesid siiski ja tulid tagasi. Ilmselt ei kutsunud Jeesus oma apostliteks kõige paremaid, targemaid ega võimekamaid mehi, keda oleks Galileast või kogu Iisraelist võtta olnud – aga Ta kutsus just need, keda Ta ise tahtis. Ta andis neile üle oma missiooni ja kinnitas neid selleks omaenda meelevallaga.

Jeesus valis need, kellel oli olemas kõige tähtsam, möödapääsmatu eeldus Tema apostliks olemiseks: valmisolek olla alati Temaga – ühe hoiatava erandiga, millest, nagu Peetruse salgamislugu ja teistegi jüngrite kõhklused (Mk 14:18j) näitavad, ei ole kaugel isegi need, kes on Jeesusele kõige lähemal.

Jutluseks

Apostlite pühapäev on Eesti kirikus uus nähtus, mille aluseks on koos EELK Kirikukäsiraamatuga kasutusele võetud Soome kiriku lugemiskava.

Kirikukäsiraamatu sissejuhatuses Apostlite pühapäevale öeldakse muuhulgas: «Juba varasel keskajal on apostlite Peetruse ja Pauluse päeva pühitsetud nende märtrisurma mälestuseks (peeterpaulipäev, 29. juuni). Nad hukati pärimuse kohaselt Roomas keiser

---

¹⁹ Vrd Jh 6:70: «„Eks ma ole teid kahtteistkümmeid välja valinud, ent üks teie seast on kurat.” ja Jh 13:27: «Ja palakese järel läks saatan temasse.»

Nero korraldatud vaenamiste ajal, 60. aastail. Kui luterlikus kirikus apostlite päevade tähistamine soikus, tõsteti peeterpaulipäeva piiblitekstid üle sellele pühapäevale.»

Tegemist on enam-vähem sõnasõnalise tõlkega Soome Kirkkokäsikirjast, selle erinevusega, et viimases täpsustatakse, et tegemist ei ole mitte üleüldiselt luterlikus kirikus, vaid konkreetselt Rootsi-Soome kirikus aset leidnud arenguga: «Kui apostlite päevad Rootsi-Soomes aastal 1772 kõrvaldati, lakkas ka Peetruse ja Pauluse päeva tähistamine eraldi pühana. Hiljem on need tekstid paigutatud sellele pühapäevale.»

Kuigi Apostlite pühapäeva 1. lugemisaasta Evangeeliumiks (Lk 5:1–11) on vanemast luterlikust (ja Põhja-Euroopa) leksionaarist võetud Peetruse kutsumise lugu, ei ole kuuenda Nelipühale (ehk viienda Kolmainupühale) järgneva pühapäeva keskseks teemaks traditsiooniliselt mitte apostlina kuulutustööle läkitamine, vaid eeskätt pöördumine ning vana seljataha jätmine ja uus elu (vrd ka traditsioonilise Epistliga 1Pt 3:8–15, mida Apostlite pühapäeva lugemiste hulgas ei leidu).

Apostlite pühapäeva teema on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Issanda teenistuses». Kolmanda lugemisaasta pühakirjatekstid seostuvad sellega üsna lõdvalt. Vana Testamendi lugemiseks (Js 66:18–19) on paar salmi prohvet Jesaja raamatu viimase peatüki ettekuulutusest Siionit ees ootavast lunastusest ja õnneajast, mille juurde kuulub ka see, et Siionist lähevad teiste rahvaste juurde sõnumiviijad, kes kuulutavad nende keskel Issanda auhiilgust ja «toovad kõik teie vennad kõigi rahvaste seast ohvriannina Issandale» (Js 66:20) – seda võib kasutada pildina apostlite läkitamise kohta Jeesuse poolt, kuid sellisel juhul tulekski lugeda veidi pikemalt, kaasates vähemalt 20. salmi.

Kolmanda lugemisaasta Epistliks (2Tm 3:14–17) on apostel Pauluse manitsussõnad Timoteosele olla ustav ja püsida õpitus, eeskätt Jumala sõna tundmises (ja kuulutamises). Alternatiivtekstiks on lugemine Apostlite tegude raamatust (Ap 26:12–23), milles apostel Paulus kirjeldab oma pöördumist ning oma kutsumusest anda tunnistust Kristusest, kes «pidi kannatama» ja «esimesena surnuist üles tõusma ning kuulutama valgust nii juutidele kui paganaile».

Kolmanda lugemisaasta Evangeelium kinnitab, et apostlid on kutsutud ja seatud Jeesuse enda poolt ja üksnes Tema tahtest lähtuvalt, ning näitab, mis on apostliks olemise möödapääsmatu eeldus ning millised on apostlite peamised ülesanded: apostel saab olla ainult see, kes on alati Jeesusega, ning Tema ülesandeks on kuulutada evangeeliumi ja ajada välja kurje vaime.²⁰

---

²⁰ Viimane ei tähista mitte ainult kurja[de] vaimu[de] väljaajamist konkreetse[te]st inimes[t]est, vaid sisuliselt kogu Jeesuse missiooni inimkonna Päästjana patu, kurja (kuradi) ja surma meelevallast.

Jutluse võib üles ehitada näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jeesus on valinud oma apostlid – need, keda Tema ise tahtis. Jeesuse apostlite ülesandeks on kuulutada evangeeliumi ja ajada välja kurje vaime. Et nad võiksid seda ülesannet täita – s.t et nad üleüldse saaksid olla apostlid –, selleks peavad nad olema alati Temaga.
2. Jeesuse valik ning apostlite määramine ja läkitamine rajaneb Tema meelevaldal. Ta teeb ka apostlid oma meelevalda osaliseks, ja kui nad jäävad Talle ustavaks, siis ei pea nad kartma ega kõhklema, vaid võivad teada, et nii nagu heitlikust Siimonast saab kindel Kalju – Peetrus –, saadavad neidki mitmesugused tunnustähed: Jeesuse nimel «ajavad nad välja kurje vaime, räägivad uusi keeli, tõstavad paljaste kätega üles mürgmadusid, ning kui nad jooksid midagi surmavat, ei kahjustaks see neid; haiged, kellele nad panevad käed peale, saavad terveks» (Mk 16:17j).
3. Ometi jäävad nad endiselt inimesteks – pahatihti vägagi nõtradeks inimesteks. See, et me teame Jeesuse kaheteistkümne apostli nimesid, ei ole oluline mitte ainult ajalookirjutuse seisukohalt, vaid veelgi enam selleks, et meile meelde tuletada: ka nemad olid ainult inimesed; ka nemad olid vastuvõtlikud kahtlustele ja hirmule; see, et ainult üks neist teadaolevalt Jeesuse salgas ja teine ära andis, ei tähenda, et nad kõik poleks selleks võimelised olnud, ja et nad seda ei teinud, ei ole mitte nende endi teene, vaid Jumala arm. Me kõik oleme kutsutud osalema Kristuse apostlaadis. Me kõik oleme üksnes inimesed. Aga me kõik võime olla ka kindlad, et nagu Jeesus tahtis tookord valida oma saadikuiks just neid kahteistkümmet, nii on Ta tahtnud, valinud ja kutsunud meid kõiki – erinevatesse ülesannetesse, aga eeskätt kõiki ühtviisi igavesele õndsusele. Me kõik vajame Tema armu, et sellele kutsumusele ustavaks jääda. Keegi meist ei ole ennast ise loonud, me kõik oleme Tema teos (vt 17. joonealust märkust).